De wonderlijke wegen van de wapenhandel

* * * Wanneer in de Nederlandse taal wordt gesproken over „wapenhandel", is niet steeds zonder meer duidelijk in welke betekenis dat woord wordt bedoeld; het kan immers in tweeërlei zin worden gebruikt. In de eerste plaats kan het dienen ter aanduiding van een bezigheid waarin het merendeel van ons volk nauwelijks iets onoorbaars ziet, namelijk het — als regel in georganiseerd verband — *hanteren, gebruik maken van wapens* welke behoren tot de persoonlijke uitrusting van hen die lid zijn van een bepaalde groepering welke niet noodzakelijk een militaire behoeft te zijn: men denke bijvoorbeeld aan organisaties als gilden, schutterijen, studentenweerbaarheidskorpsen, e.d., die zich mede ten doel stellen „het oefenen in de wapenhandel".

In de tweede betekenis daarentegen staat het wel degelijk in een kwade reuk: dan duidt het op de *handel in wapens* en is de verzamelnaam voor allerhande commerciële activiteiten tussen wapenfabrikant en gebruiker waarvan het grote publiek maar al te zeer bereid is aan te nemen dat zij het daglicht niet kunnen velen: activiteiten die gedachtenassociaties wekken aan onscrupuleuze figuren als destijds Basil Zaharoff en zijn rotgezellen, de negentiende-eeuwse voorlopers van hetgeen men tegenwoordig wil gebrandmerkt zien als het verfoeilijke *militair-industriële complex.* Het zal duidelijk zijn dat, wanneer er ooit sprake kan zijn van wonderlijke wegen waarlangs zich bepaalde handelingen voltrekken, het met name de handel in wapens zal zijn waarop bovenstaande titel betrekking heeft.

Zodra zich ergens ter wereld een gewelddadige botsing tussen twee machten gaat afspelen, zijn het niet alleen de militairen die met begrijpelijke interesse gadeslaan wat er zoal gebeurt; ook de internationale wapenhandel stelt belang in de hele gang van zaken. Niet zelden worden die beide professionele groepen zelfs wel ervan beticht de hand in het spel te hebben gehad om een soort „praktijkbeproeving" enerzijds of een „sales promotion" anderzijds op touw te zetten. Dat moge dan overdreven zijn, het kan niet worden ontkend dat vooral beperkte conflicten — hetzij beperkt naar hun geografische omvang, hetzij beperkt naar de aard van de gebruikte middelen — zich zeer goed lenen voor het trekken van vergelijkingen tussen verschillende typen oorlogsmaterieel; reden, waarom verkopers en potentiële kopers bijzonder benieuwd zullen zijn naar de ervaringen die op het gevechtsveld werden opgedaan met de onderscheidene, concurrerende uitvoeringen.
Van de in het recente verleden gevoerde oorlogen heeft Vietnam maar nauwelijks gelegenheid geboden tot het maken van vergelijkende analyses: het was minder het materieel dan de methodieken die daar aan elkaar konden worden getoetst, want tot een treffen van reguliere formaties die in dezelfde omstandigheden van andersoortige wapens gebruik maakten was eigenlijk slechts bij hoge uitzondering sprake. Een betere gelegenheid boden de vier Arabisch-Israëlische oorlogen in het Midden-Oosten, zij het dat ook daar enkele slagen om de arm moesten worden gehouden zolang de vraag nog kon worden gesteld of het beschikbare materieel wel werd gebruikt op de juiste wijze en in het kader van de beste tactiek: het is bepaald niet correct, uit de successen van een onder een close air support-paraplu opererend dynamisch tankwapen, dat zegevierde over in de statische antitankrol geïmmobiliseerde tanks van de tegenpartij, te concluderen dat de door het Westen geleverde tanks superieur zouden zijn aan die welke de Sovjet-Unie had gefourneerd.

Thans echter ziet het ernaar uit dat een verantwoorde vergelijking wél binnen bereik gaat komen. Niet zozeer omdat de Israëli's dank zij hun omvangrijke oorlogsbuit in staat zijn wapens en gevechtsvoertuigen van diverse makelij in dezelfde omstandigheden in te zetten in het kader van dezelfde tactiek en bediend door personeel

van dezelfde kwaliteit, maar ook omdat zich de overeenkomstige situatie nu ook ter andere zijde zal gaan voordoen. De reis van president Sadat naar de Verenigde Staten mag dan niet rechtstreeks hebben bijgedragen tot een versnelling van de slepende onderhandelingen die tot vrede in het Midden-Oosten moeten leiden, het gevolg is in ieder geval wél geweest dat president Carter erin heeft toegestemd Amerikaanse wapens te leveren aan Egypte dat voorheen slechts kon beschikken over oorlogstuig uit de landen achter het IJzeren Gordijn.

Maar er blijkt nog een andere weg te zijn gevonden: ook Syrië, dat tot dusverre vrijwel uitsluitend was aangewezen op wapenleveranties uit het Oostblok, heeft kans gezien zich te scharen onder de afnemers van de westelijke wapenafbrikanten. Het is met name die ontwikkeling waarop de kwalificatie „wonderlijke wegen" van toepassing moet worden geacht.

Wat namelijk is er gebeurd? Na het Egyptische vredesinitiatief — door de andere Arabische regeringen betiteld als Sadats „capitulatie" voor Israël — dreigde het strategische evenwicht drastisch te worden verstoord. Immers, Israël zou zich niet langer behoeven in te stellen op een meerfrontenoorlog en dat impliceerde dat Syrië zich zag geplaatst voor de noodzaak op eigen gelegenheid een toereikend tegenwicht op te bouwen. Voor die taak deed het, uiteraard, een beroep op de Sovjet-Unie die dat verzoek om hulp grif honoreerde met omvangrijke wapenzendingen bóven hetgeen reeds werd geleverd in de eerste anderhalf jaar na de Jom-Kippoeroorlog toen de verliezen snel moesten worden gecompenseerd. De recente leveranties betreffen de modernste wapensystemen, zoals T-62 tanks, gevechtshelikopters, Mig-27 jachtbommenwerpers en de verbeterde Sam-6 waarop, naar verluidt, de Israëlische elektronische tegenmaatregelen geen vat hebben. Inmiddels schijnt de hoeveelheid wapens het totaal aan opgeleid bedieningspersoneel reeds te overtreffen, niettegenstaande de sterkte van de Syrische krijgsmacht met omstreeks acht procent werd opgevoerd (volgens gegevens van het International Institute for Strategic Studies).
Toch laten de Syriërs het niet daarbij. Integendeel: klaarblijkelijk beducht voor de slagkracht van het Israëlische tankwapen hebben zij gezocht naar mogelijkheden zich ook daartegen de beste wapens te verschaffen. Bijgevolg waren zij, zoals dat heet, „in de markt" voor geleide antitankraketten als de Hot en de Milan, waarmee verschillende eenheden uit het militaire potentieel van de NAVO zijn bewapend. Nu zou men licht kunnen veronderstellen dat dergelijke wapens niet zomaar zouden kunnen overgaan in handen van hen die weliswaar niet tot het Warschau-Pact behoren maar daarmee dan toch wel de nauwste betrekkingen onderhouden. Niets is evenwel minder waar dan dat: westelijke militaire waarnemers in het Midden-Oosten rapporteren dat inmiddels deze antitankraketten van de tweede generatie al aan Syrië zijn geleverd, op grond van een leveringscontract dat betrekking zou hebben op wapenleveranties uit het Westen tot een waarde van ongeveer f 600 miljoen.

Wonderlijk is daarbij vooral dat de bedoelde raketten een soort coproduktie zijn — althans een gezamenlijke ontwikkeling — van de Duitse industriële combinatie Messerschmitt, Bölkow en Blohm met het Franse overheidsbedrijf Aérospatiale. De moeilijkheid, dat Duitse wapenfabrikanten op grond van een vrij recente wet geen wapens mogen leveren aan partijen in gebieden waar internationale spanningen heersen die tot een uitslaande brand zouden kunnen leiden, bleek eenvoudig te kunnen worden omzeild: het Duits-Franse consortium heeft een gezamenlijke verkooporganisatie gevormd onder de naam Euromissile, zetelend in Parijs. En voor dát orgaan gelden uiteraard de beperkende bepalingen van de Duitse wetgeving niet!

Merkwaardig is het bovendien, dat de Syriërs geweldig veel haast hebben gemaakt met het sluiten van de overeenkomst die reeds enkele maanden vóór Sadats vredesmissie naar Jeruzalem werd bekrachtigd. Kennelijk heeft Syrië de kans op een vredessolo van Egypte zien aankomen en daarom zo snel mogelijk willen beginnen aan de versterking van zijn eigen positie; dat het daarvoor een exorbitant hoge prijs wilde betalen — men zegt zelfs dat het gehele bedrag prompt werd voldaan bij ondertekening van het contract! — zal misschien de verkooporganisatie hebben heen geholpen over eventuele scrupules, zo die er ooit zijn geweest. Hoe het ook zij: dank zij de betoonde „soepelheid" van de hedendaagse wapenhandelaars kan wellicht binnen afzienbare tijd eens een deskundig verslag worden verkregen over de ervaringen die men in het kamp van de tegenpartij van ons westelijk bondgenootschap heeft opgedaan met ónze bewapening. Over „wonderlijke wegen" gesproken!